

REGLEMENTĂRI ÎN LEGISLAȚIA PENALĂ A REPUBLICII MOLDOVA CU PRIVIRE LA PEDEAPSA PENALĂ, CONDIȚIILE ȘI MODUL DE APLICARE A EI ÎN PRACTICA JUDICIARĂ

Xenofon ULIANOVSKI,

doctor habilitat în drept, conferențiar universitar (Vicepreședinte, Curtea de Apel Chișinău)

REZUMAT

Există un număr de diferite tipuri de pedepse pe care statul le poate folosi împotriva infractorilor condamnați. Aceste categorii de pedepse includ gama de pedepse pecuniare, printre care și munca în folosul comunității la închisoare. Pedepsa este folosită împotriva criminalilor pentru o serie de diverse motive. Rolul principal al pedepsei în societatea modernă este de reabilitare, împiedicare și corecție.

Cuvinte-cheie: pedeapsă, penal, în folosul comunității, închisoare, reabilitare, împiedicare, corecție.

SUMMARY

There are a number of different types of punishments that the state can use against convicted criminals. These punishments run the gamut from pecuniary punishment, community service to prison. Punishment is used against criminals for a number of different reasons. The primary role for punishment in modern society is rehabilitation, deterrence and correction.

Keywords: punishment, criminal, community service, prison, rehabilitation, deterrence, correction.

Pedeapsa penală formează, sub aspect instituțional, cea de-a treia instituție fundamentală a dreptului penal, celelalte două fiind infracțiunea și răspunderea penală.

Aceste trei instituții corespund celor trei realități în jurul cărora se situează toate reglementările legii penale: fapta penală, făptuitorul și constrângerea juridică penală¹.

Conform art. 51 Cod penal, temeiul real al răspunderii penale îl constituie fapta prejudiciabilă săvârșită, iar componenta infracțiunii, stipulată în legea penală, reprezintă temeiul juridic al răspunderii penale, iar răspunderea penală este condiția indispensabilă pentru aplicarea pedepsei.

Codul penal definește pedeapsa penală ca o măsură de constrângere statală și un mijloc de corectare și reeducare a condamnatului ce se aplică de instanțele de judecată, în numele legii, persoanelor care au săvârșit infracțiuni, cauzând anumite lipsuri și restricții drepturilor lor².

Astfel, pornind de la definiția legală a pedepsei penale, putem distinge cele mai esențiale și importante criterii care formează trăsăturile de bază ale pedepsei penale ca o categorie sociolegală, aceste trăsături fiind următoarele:

- pedeapsa penală este o măsură de constrângere statală;
- pedeapsa penală este un mijloc de corectare și reeducare a condamnatului;
- pedeapsa penală se aplică (se numește) doar printr-o sentință a instanței de judecată, în numele legii;
- pedeapsa penală se aplică doar în legătură cu comiterea unei infracțiuni;
- pedeapsa penală se aplică doar persoanei vinovate de comiterea infracțiunii;
- pedeapsa penală constă în cauzarea de lipsuri și restricții ale drepturilor persoanei;

- lipsurile și restricțiile, care constituie pedeapsa penală, trebuie să fie prevăzute de legea penală;
- pedeapsa penală exprimă o apreciere negativă a infractorului și a faptelor sale de către stat;
- pedeapsa penală are scopuri social-utile³.

Așadar, vorbind despre pedepsele penale și modul de reglementare a lor de către Codul penal al R. Moldova, constatăm mai multe abateri de la aceste principii legale și trăsături de bază ale pedepsei penale și modului de aplicare a lor.

Astfel, în alin.(3) art.62 Cod penal, legislatorul, enumerând categoriile pedepselor penale, aplicate persoanelor fizice, indică: „Muncă neremunerată în folosul comunității poate fi aplicată ca pedeapsă principală sau în cazul condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei – în calitate de obligație pentru perioada termenului de probă”.

Considerăm că legislatorul, în cazul dat, prin sintagma: „...sau în cazul condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei – în calitate de obligație pentru perioada termenului de probă”, a inclus în lista categoriilor de pedepse penale și unele elemente ale probațiunii, or, termenul de probă se aplică doar în cazul condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei închisorii, conform prevederilor art. 90 Cod penal.

Din cele expuse mai sus, *considerăm că din art. 61 Cod penal este necesar a exclude sintagma: „...sau în cazul condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei – în calitate de obligație pentru perioada termenului de probă”, și de completat alin.(6) art.90 Cod penal cu lit. f) în următoarea redacție:*

f) Să îndeplinească munci neremunerate în folosul comunității. Munca neremunerată în folosul comunității se stabilește pe un termen de la 60 ore până la 240 de ore și se execută de la 2 la 4 ore pe zi, pe durata termenului de probă fixat. Munca neremunera-

tă în folosul comunității se numește doar cu acordul inculpatului. În cazul în care inculpatul nu acceptă executarea muncii neremunerate în folosul comunității ca obligațiune pentru perioada termenului de probă, condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei închisorii nu se aplică.

O astfel de tratare a muncii neremunerate în folosul comunității ca element al probațiunii, ca obligațiune pentru perioada termenului de probă, este reglementată de mai multe legislații penale ale diferitelor state, în același număr ale statelor europene și CSI.

De exemplu, Codul penal al Suediei reglementează munca neremunerată în folosul comunității ca element al probațiunii în cap. 28 intitulat „Despre probațiune”, și anume: în art. 2a, se indică „Probațiunea poate fi însoțită cu aplicarea muncii neremunerate în folosul comunității pentru o durată de la 40 de ore până la 240 de ore, în cazul când inculpatul acceptă aplicarea unei asemenea munci⁴.

Concretizăm că din cap. 28 al Codului penal al Suediei reiese că munca neremunerată în folosul comunității ca element al probațiunii poate fi aplicată atât în cazul numirii, în calitate de pedeapsă principală a pedepsei închisorii, cât și a pedepsei amendă-zi.

Reglementări asemănătoare sunt și în Codul penal al Danemarcei: Astfel, cap. 8 intitulat „Muncile comunitare”, în art. 62 stipulează: Dacă amânarea executării sentinței privative de libertate nu este îndeajuns, instanța de judecată poate adopta o hotărâre cu privire la amânarea executării sentinței privative de libertate cu condiția executării muncilor comunitare...

Art. 63 al aceluiași cod stipulează: În calitate de condiție de amânare a executării pedepsei cu închisoarea, instanța de judecată trebuie să oblige persoana condamnată să execute munci neremunerate în folosul comunității, pe durata de amânare a executării pedepsei cu închisoarea, pe un termen de minimum 40 de ore și maximum 240 de ore. Instanța de judecată poate fixa un termen de probațiune de maximum 2 ani⁵.

Tot în așa fel este reglementată munca neremunerată în folosul comunității ca element al probațiunii în Codul penal al Olandei: Astfel, art. 22 al acestui cod stipulează: instanța de judecată, în cazul numirii unei pedepse privative de libertate (cu închisoarea) pe un termen de până la 6 luni, poate înlocui executarea pedepsei închisorii cu executarea unor munci comunitare.

Instanța de judecată poate înlocui executarea pedepsei închisorii cu executarea unor munci comunitare doar la solicitarea inculpatului (cu accepția inculpatului). În sentința instanței de judecată trebuie să fie indicat tipul închisorii și, respectiv, munca neremunerată comunitară, numită în locul închisorii.

Durata maximă a muncilor comunitare nu poate depăși 240 de ore. Dacă munca comunitară numită nu depășește 120 de ore, ea trebuie să fie executată în termen de până la 6 luni, iar în cazul când munca co-

munitară numită depășește 120 de ore, ea trebuie să fie executată în termen de până la 12 luni (1 an)⁶.

Codul penal al Lituaniei reglementează munca neremunerată în folosul comunității ca element al probațiunii în art.75, stipulând că persoanelor, în privința cărora este numită pedeapsa amenzii, arestului sau închisorii pentru una sau mai multe infracțiuni ușoare sau mai puțin grave pe un termen de până la 3 ani sau pentru infracțiuni din imprudență pe un termen de până la 6 ani, instanța de judecată poate amâna executarea pedepsei numite pe un termen de la 1 an până la 3 ani, cu impunerea pe acest termen a anumitor obligațiuni. Aceste obligațiuni pot fi: ...8) executarea muncilor neremunerate în folosul comunității pe un termen de până la 300 de ore... aceste munci pot fi numite doar cu acordul inculpatului⁷.

Ținem să menționăm că cele sus-indicate sunt doar câteva exemple, care demonstrează, cu certitudine, importanța și necesitatea includerii muncii neremunerate în folosul comunității în lista obligațiilor care pot fi impuse condamnaților cu suspendarea condiționată a executării pedepsei cu închisori, conform prevederilor art. 90 Cod penal, ca element al probațiunii.

Mai mult ca atât, considerăm că operarea unor asemenea modificări și completări la art. 90 Cod penal va încuraja judecătorii, la numirea pedepsei penale sub formă de închisoare cu suspendarea condiționată a executării acestei pedepse, să impună, ca element al probațiunii, pentru perioada de probă, executarea muncilor neremunerate în folosul comunității, or, din momentul modificării alin.(3) art.62 Cod penal au trecut mai mult de 8 ani, însă așa element al probațiunii, la aplicarea prevederilor art.90 Cod penal, cum ar fi executarea, în perioada de probă, a muncilor neremunerate în folosul comunității, a fost aplicat doar de câteva ori, fapt ce demonstrează că aceste modificări, practic, au fost inaplicabile.

Multiple întrebări teoretice și practice ridică și prevederile alin.(11) art.90 Cod penal, conform cărora: „În cazul în care cel condamnat cu suspendarea condiționată a executării pedepsei săvârșește în termenul de probă o infracțiune din imprudență sau o infracțiune intenționată mai puțin gravă, problema anulării sau menținerii condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei se soluționează de către instanța de judecată”.

Pornind de la redacția acestui alineat, constatăm că legislatorul a dat posibilitate instanței de judecată, la discreția ei, să soluționeze problema anulării sau menținerii condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei în cazul comiterii, în termenul de probă, doar a unei infracțiuni din imprudență sau a unei ***infracțiuni intenționate mai puțin grave***.

Conform art.16 Cod penal, (1) În funcție de caracterul și gradul prejudiciabil, infracțiunile prevăzute de prezentul cod sunt clasificate în următoarele categorii:

ușoare, mai puțin grave, grave, deosebit de grave și excepțional de grave.

Ținând cont de faptul că alin.(11) art.90 Cod penal se referă la infracțiunile intenționate doar la o singură categorie, – **infracțiunea mai puțin gravă**, din prevederile legale enunțate mai sus, putem concluziona că **în cazurile comiterii în termenul de probă a unei infracțiuni intenționate ușoare, grave, deosebit de grave și excepțional de grave, prevederile alin.(11) art.90 Cod penal nu sunt aplicabile** și astfel, suntem în prezența unui nonsens normativ:

când **se comite o infracțiune intenționată ușoară în termenul de probă**, prevederile alin.(11) art.90 Cod penal nu sunt aplicabile și, respectiv, se aplică prevederile alin.(10) art.90 Cod penal, conform cărora „În cazul în care cel condamnat cu suspendarea condiționată a executării pedepsei săvârșește în termenul de probă o nouă infracțiune intenționată, instanța de judecată îi stabilește o pedeapsă în condițiile art.85 Cod penal” și persoana se trimite pentru executarea pedepsei reale cu închisoarea în Penitenciar, iar când se comite în termenul de probă o infracțiune mai gravă decât infracțiunea ușoară, – **o infracțiune mai puțin gravă**, prevederile alin.(11) art.90 Cod penal sunt aplicabile.

La această situație creată, se poate spune că în practică prevederile alin.(11) art.90 Cod penal se aplică atât în cazul comiterii în termenul de probă a unei infracțiuni intenționate mai puțin grave, cât și în cazul comiterii unei infracțiuni intenționate ușoare!

Este discutabilă rezolvarea acestui vacuum legal în așa mod în practica judiciară, or, se încalcă principiul legalității pedepsei penale (Legalitatea pedepsei și a măsurilor ce se pot lua în cazul săvârșirii faptelor prevăzute de legea penală este cunoscută în doctrină sub dictonul „*nulla poena sine lege*” (nu există pedeapsă fără lege). Potrivit acestui principiu, persoanei care a săvârșit o infracțiune trebuie să i se aplice numai pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune și numai în condițiile prevăzute de lege⁸.

De asemenea, legalitatea constă în realizarea strictă și integră a prevederilor legilor și a actelor juridice adoptate în baza acestor legi, de către toți subiecții dreptului⁹.

Pentru a aduce alin.(11) art.90 Cod penal în corespundere cu principiul legalității și a înlătura vacuumul legal existent la moment, considerăm că alin.(11) art.90 Cod penal trebuie să aibă următoarea redacție:

În cazul în care cel condamnat cu suspendarea condiționată a executării pedepsei săvârșește în termenul de probă o infracțiune din imprudență sau o infracțiune intenționată ușoară sau mai puțin gravă, problema anulării sau menținerii condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei se soluționează de către instanța de judecată.

O altă situație, ce are tangență cu principiul legalității pedepsei penale și interpretării judiciare o găsim

la prevederile legale cu privire la pedepsele prevăzute de art. 264 Cod penal pentru comiterea infracțiunii de încălcare a regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport de către persoana care conduce mijlocul de transport:

Astfel, infracțiunea prevăzută de art.264 alin.(1) Cod penal se pedepsește cu amendă în mărime de până la 300 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 3 ani *cu (sau fără) privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport pe un termen de până la 2 ani*.

Infracțiunea prevăzută de art.264 alin.(2) Cod penal se pedepsește cu amendă în mărime de la 600 la 1000 de unități convenționale, sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 200 la 240 de ore sau cu închisoare de până la 4 ani, *în toate cazurile cu privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport pe un termen de la 3 la 5 ani*.

Nu se cunoaște ce a avut în vedere legislatorul cu privire la aplicarea pedepsei complementare, *privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport*, însă, după cum vedem, textul legal de aplicare a acestei pedepse complementare de la alin.(1) art.264 Cod penal, se deosebește radical de textul legal de aplicare a acestei pedepse complementare de la alin.(2) art.264 Cod penal, or, la alin.(1), privitor la aplicarea pedepsei complementare, după enumerarea pedepselor principale, este formulată sintagma: „*cu (sau fără) privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport pe un termen de până la 2 ani*”, iar la alin.(2), privitor la aplicarea pedepsei complementare, după enumerarea pedepselor principale, este formulată sintagma: „*în toate cazurile cu privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport pe un termen de la 3 la 5 ani*”, astfel, reiese că la alin.(1) art.264 Cod penal pedeapsa complementară, *privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport*, poate fi aplicată doar în cazul în care pedeapsa principală este închisoarea, iar la alin.(2) art.264 Cod penal, pedeapsa complementară, *privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport*, poate fi aplicată în toate cazurile de aplicare a pedepsei principale: fie ea amenda, fie munca neremunerată în folosul comunității, fie închisoarea.

După cum observăm, textele legale, enunțate mai sus, complică interpretarea doctrinară și, mai ales interpretarea judiciară a lor, în legătură cu ce, în practica judiciară s-au făcut diferite interpretări judiciare, prin adoptarea sentințelor de condamnare pe alin.(1) art.264 Cod penal de către instanțele de judecată.

Astfel, prin sentința Judecătorei Botanica din 28.10.2013, P.D., a fost recunoscut vinovat în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 264 alin.(1) Cod penal, fiindu-i numită pedeapsa sub formă de amendă în mărime de 120 u.c., ce constituie 2400 lei, cu privarea

de dreptul de a conduce mijloace de transport pe un termen de un an¹⁰.

Nefiind de acord cu sentința nominalizată P.D., în termene legale, a depus apel prin care a solicitat casarea acesteia, rejudecarea cauzei cu pronunțarea unei noi hotărâri, prin care dânsul să nu fie privat de dreptul de a conduce mijloace de transport.

Prin Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 21 ianuarie 2014, apelul inculpatului P.D. a fost admis, sentința Judecătorei Botanica din 28.10.2013 a fost casată parțial, în partea numirii pedepsei, și a fost pronunțată, în această parte, o nouă hotărâre, potrivit modului stabilit pentru prima instanță, prin care lui P.D., pe art. 264 alin.(1) Cod penal, i-a fost numită pedeapsa sub formă de amendă în mărime de 120 u.c., ce constituie 2400 lei, fără privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport.

În argumentarea Deciziei, Colegiul penal a statuat: „sanctiunea art. 264 alin.(1) CP prevede amendă în mărime de până la 300 u.c. sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 3 ani cu (sau fără) privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport pe un termen de până la 2 ani, iar sanctiunea art. 264 alin.(2) CP prevede amendă în mărime de la 600 la 1000 u.c., sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 200 la 240 de ore sau cu închisoare de până la 4 ani, în toate cazurile cu privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport pe un termen de la 3 la 5 ani.

Astfel, dacă la alin.(2) art. 264 CP, sanctiunea complementară este următoarea: în toate cazurile cu privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport pe un termen de la 3 la 5 ani, atunci la alin. (1) art. 264 CP această specificație lipsește, prin urmare, la alin.(1) art. 264 CP poate fi aplicată sanctiunea complementară: cu (sau fără) privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport pe un termen de până la 2 ani, doar în cazul aplicării pedepsei cu închisoarea, ca pedeapsă principală.

Din aceste considerente, Colegiul penal va admite apelul inculpatului și va exclude pedeapsa complementară aplicată inculpatului de către instanța de fond”¹¹.

O altă situație, ce are tangență cu principiul legalității pedepsei penale și interpretării judiciare o găsim la alin. (2) art.78 CP, conform căruia: În cazul în care instanța de judecată constată circumstanțe atenuante la săvârșirea infracțiunii, pedeapsa complementară, prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită, poate fi înlăturată.

În practica judiciară s-au dat soluții diferite în această privință:

Prin sentința Judecătorei Buiucani din 25.03.2014, S.F. a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute de art.264 alin.(3) lit. b) CP, și i-a fost numită o pedeapsă sub formă de închisoare pe un termen de 4 ani și, cu aplicarea prevederilor art. 78 CP, fără privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport¹².

Astfel, instanța de judecată a înlăturat pedeapsa complementară obligatorie la art. 264 alin.(3) lit.b) CP, fără a face trimitere la prevederile art. 79 CP, considerând că este îndeajuns pentru aceasta aplicarea prevederilor alin.(2) art.78 CP.

Prin Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 19 august 2014¹³ a fost admis apelul procurorului declarat împotriva acestei sentințe, a fost casată această sentință în partea numirii pedepsei și pronunțată în această parte o nouă hotărâre prin care lui S.F. i-a fost numită pedeapsa pe art.264 alin.(3) lit. b) CP, sub formă de închisoare pe un termen de 4 (patru) ani, cu privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport pe un termen de 1 (unu) an.

În argumentarea acestei soluții, instanța de apel a statuat că „instanța de fond neîntemeiat a aplicat în privința inculpatului prevederile art.78 alin.(2) CP, excluzând pedeapsa complementară, deoarece prevederile art.78 CP reglementează modalitatea de stabilire a pedepsei în prezența circumstanțelor atenuante și agravante, dar în limitele sancțiunii legii în baza căreia persoana a fost recunoscută vinovată.

Alin.(2) al articolului nominalizat prevede posibilitatea înlăturării pedepsei complementare în cazul prezenței doar a circumstanțelor atenuante.

În temeiul art.78 alin.(2) CP, înlăturarea pedepsei complementare este posibilă doar în cazul când aceasta *nu este prevăzută de sancțiunea articolului dat ca o pedeapsă obligatorie*, ci este prevăzută aplicarea alternativă a acestei pedepse: cu sau fără aplicarea pedepsei complementare.

Astfel, Colegiul penal consideră că în cazul când pedeapsa complementară este obligatorie, înlăturarea ei poate avea loc doar în baza prevederilor art.79 alin. (1) CP, iar astfel de circumstanțe de către prima instanță nu au fost constatate”.

Tot în așa mod a statuat și Curtea Supremă de Justiție în pct.10) al hotărârii Plenului CSJ nr. 8 din 11.11.2013¹⁴ Cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale: *Potrivit prevederilor art.78 alin.(2) CP, în cazul în care instanța de judecată constată circumstanțe atenuante la săvârșirea infracțiunii, pedeapsa complementară care nu este obligatorie („cu sau fără”) prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită poate fi înlăturată. Pedeapsa complementară obligatorie poate fi înlăturată numai în condițiile art.79 alin.(1) CP.*

Considerăm aceste hotărâri judiciare corecte, or, numai în baza art.79 CP, instanța de judecată poate aplica o pedeapsă sub limita minimă, prevăzută de legea penală pentru infracțiunea respectivă, sau una mai blândă, de altă categorie, ori poate să nu aplice pedeapsa complementară obligatorie.

Astfel, considerând cele sus-indicate, **considerăm că în temeiul art.78 alin.(2) CP, înlăturarea pedepsei complementare este posibilă doar în cazul când**

aceasta nu este prevăzută de sancțiunea articolului dat ca o pedeapsă complementară obligatorie, ci este prevăzută aplicarea alternativă a acestei pedepse, prin sintagma: „cu sau fără aplicarea pedepsei complementare”.

O altă prevedere legală, care ridică mai multe întrebări, este cea prevăzută la alin.(1) art.78 CP, care prevede: (1) În cazul în care instanța de judecată constată circumstanțe atenuante la săvârșirea infracțiunii, pedeapsa principală se reduce sau se schimbă după cum urmează:

a) dacă minimul pedepsei cu închisoare prevăzut de articolul corespunzător din partea specială a prezentului Cod este mai mic de 10 ani, pedeapsa poate fi redusă până la acest minim;

b) dacă se aplică amenda, aceasta se poate coborî până la limita de jos...

Prima întrebare care apare este, – de ce aceste prevederi legale de reducere a pedepsei se referă doar la pedeapsa cea mai severă, – închisoarea, și la pedeapsa cea mai blândă, – amenda, iar la celelalte pedepse principale, mai severe decât amenda și mai blânde decât închisoarea, cum ar fi *privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate și munca neremunerată în folosul comunității* legislatorul nu face asemenea referințe.

Din prevederile legale ale cap. VIII al părții generale a Codului penal intitulat „Individualizarea pedepselor” nu se întrevide nici un răspuns legal la această întrebare. Noi considerăm că nici nu poate exista un asemenea răspuns și în cazul dat suntem în fața unui nonsens normativ: care ar fi motivul ca în prezența unora și aceleași circumstanțe atenuante instanța de judecată să poată coborî unele categorii de pedepse până la limita minimului special prevăzut de lege pentru anumite infracțiuni, iar pentru alte categorii de pedepse, – nu.

Din cele expuse mai sus, concluzionăm că aceste omisiuni formează un vacuum normativ și **propunem o nouă redacție a lit. b) alin.(1) art.78 Cod penal, după cum urmează:**

b) dacă se aplică amenda, privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate sau munca neremunerată în folosul comunității, acestea se pot coborî până la limita de jos.

O altă întrebare, tot la acest compartiment, este dacă în prezent, în practica judiciară este posibilă reducerea pedepselor *privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate și munca neremunerată în folosul comunității*, în cazul în care instanța de judecată constată existența doar a circumstanțelor atenuante, până la limita de jos.

Ținând cont de cele relatate mai sus, considerăm că instanța de fond trebuie să procedeze în cazurile acestor pedepse ca și în cazul aplicării pedepsei amenzii. Procedând în așa fel, pedeapsa numită va corespunde

tuturor criteriilor de individualizare a pedepsei penale, cât și prevederilor legale ale art. 78 alin.(1) CP.

Tot în așa fel a procedat și instanța de judecată.

Astfel, prin sentința Judecătorei Ciocana din 22.04.2014, A.G. a fost condamnat pe art.186 alin.(2) lit. d) Cod penal la muncă neremunerată în folosul comunității pe un termen de 180 ore¹⁵.

În argumentarea aplicării minimului special al pedepsei muncii neremunerate în folosul comunității prevăzut de art.186 alin.(2) Cod penal, de 180 de ore, instanța de fond corect a indicat următoarele: „La stabilirea măsurii de pedeapsă instanța de judecată, conform prevederilor art.78 Cod penal, ține cont de cumulul circumstanțelor atenuante constatate, de lipsa circumstanțelor agravante, și, respectiv, consideră posibil coborârea limitei pedepsei muncii neremunerate în folosul comunității la limita minimă prevăzută de lege, astfel că va stabili pedeapsa muncii neremunerate la limita de 180 ore.”

O altă întrebare care apare în legătură cu existența circumstanțelor atenuante, în lipsa circumstanțelor agravante este dacă instanța de judecată este obligată să coboare pedeapsa până la limita minimului special al pedepsei prevăzută de sancțiunea articolului din partea specială a Codului penal sau nu.

Astfel, în practica judiciară au fost pronunțate sentințe prin care judecătorii, constatând prezența circumstanțelor atenuante și lipsa circumstanțelor agravante, n-au coborât pedeapsa aplicată, conform prevederilor art.78 alin.(1) Cod penal, la limita minimului special prevăzut de lege pentru infracțiunea concretă, ci au aplicat pedepse în alte mărimi, fără ca să argumenteze în sentință din ce cauză n-a coborât pedeapsa aplicată, conform prevederilor art. 78 alin.(1) Cod penal, la limita minimului special prevăzut de lege pentru infracțiunea concretă. În discuțiile cu unii magistrați privitor la această situație, explicația este una: sintagma prevăzută de art. 78 alin.(1) Cod penal: „pedeapsa închisorii poate fi redusă până la acest minim” și „dacă se aplică amenda, aceasta se poate coborî până la limita de jos” prevede un drept al instanței de judecată, și nu o obligațiune.

Nu susținem acest punct de vedere și considerăm că aceste sintagme prevăd dreptul inculpatului, în cazul prezenței circumstanțelor atenuante și lipsei circumstanțelor agravante, de a beneficia de aceste reduceri ale pedepselor și obligațiunea instanțelor de a reduce aceste pedepse. Totuși, ținând cont de faptul că această obligațiune nu este imperativă, nu este exprimată prin sintagma „reduce” sau „trebuie să reducă”, „coboară până la limita de jos” etc., considerăm că instanța de judecată, în prezența anumitor circumstanțe și împrejurări, poate să nu reducă pedeapsa până la limita de jos, însă acest refuz al instanței de a reduce pedeapsa trebuie să fie argumentat în hotărârea (sentina, decizia) instanței de judecată, or, în caz contrar, neaplica-

rea acestor reduceri de pedeapsă fără o argumentare în hotărârea judecătorească, va constitui o încălcare a prevederilor legale.

Acest punct de vedere este împărțit de mai mulți penaliști, care au expus mai multe opinii, dar în același sens ca și noi:

„În cazul existenței circumstanțelor atenuante și lipsei circumstanțelor agravante, trebuie să fie aplicată pedeapsa mai blândă din pedepsele alternative prevăzute în sancțiunea infracțiunii concrete, iar pedeapsa numită trebuie să fie redusă până la minimul special al pedepsei prevăzută de articolul concret din partea specială a Codului penal¹⁶.

„Circumstanțele atenuante constatate au ca efect atenuarea obligatorie a pedepsei, atenuare ce poate consta într-o reducere ori o schimbare a pedepselor prevăzute de lege pentru infracțiunea comisă¹⁷.”

O întrebare ce ține de teoria și practica aplicării pedepselor penale este cea cu privire la sistemul pedepselor penale îmbrățișat de către Codul penal al Republicii Moldova.

Având în vedere poziționarea și consecutivitatea categoriilor de pedepse în art.62 Cod penal, **concluzionăm că această poziționare și consecutivitate are la baza sa severitatea pedepsei: de la cea mai blândă pedeapsă, – amenda, până la cea mai severă, – detențiunea pe viață.** Tot în așa fel sunt poziționate pedepsele alternative în partea specială a Codului penal pentru infracțiuni concrete. De exemplu, art. 179 alin. (1) Cod penal prevede pedepse alternative, care sunt expuse consecutiv, de la cea mai blândă, până la cea mai severă: *amendă în mărime de până la 300 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 100 la 200 de ore, sau cu închisoare de până la 2 ani.*

Acest punct de vedere este susținut și de alți penaliști, care susțin următoarele: „Categoriile de pedepse fixate de legiuitor încep cu cea mai blândă, – amenda, și se termină cu cea mai aspră, – detențiunea pe viață. Această consecutivitate a pedepselor dă posibilitate să se țină seama de aprecierile și cerințele legislatorului referitoare la sancțiuni atunci când instanța de judecată aplică o măsură mai blândă decât cea prevăzută pentru infracțiunea săvârșită, pornind de la art.79 Cod penal...¹⁸”.

Tot în acest sens s-au mai susținut și următoarele: „CP din 2002 a schimbat în mod esențial lista pedepselor penale... A fost schimbată consecutivitatea categoriilor de pedepse. Legiuitorul a construit sistemul de pedepse în temeiul trecerii de la o pedeapsă mai ușoară la alta mai aspră. Se presupune că această consecutivitate va orienta instanțele judecătorești spre alegerea unei pedepse mai ușoare din pedepsele alternative prevăzute de legea penală¹⁹”.

Tot în așa sens, s-a expus și instanța de apel: Prin Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din

12 august 2014 s-a respins ca nefondat apelul apărătorului V.T., declarat în interesele inculpatului C.G., împotriva sentinței Judecătoriei Dubăsari din 17.05.2014, prin care C.G. a fost condamnat pe art.264-1 alin.(4) Cod penal la amendă în mărime de 600 u.c., solicitând anularea sentinței date în partea numirii pedepsei și aplicarea unei pedepse sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității pe un termen de 130 ore²⁰.

În argumentarea deciziei, Colegiul penal a menționat că apelul nu poate fi admis, deoarece se solicită aplicarea unei pedepse mai aspre inculpatului C.G., sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității, decât cea care i-a fost aplicată lui prin sentința instanței de fond, – amenda, care, reieșind din poziționarea și consecutivitatea categoriilor de pedepse reglementate de art. 62 Cod penal, este mai blândă decât munca neremunerată, și astfel, admitând un asemenea apel, s-ar încălca prevederile art. 410 CPP, conform căruia, instanța de apel, soluționând cauza, nu poate crea o situație mai gravă pentru persoana care a declarat apel.

Opinii analogice s-au expus și în doctrină: „Este imposibilă agravarea situației părții în proces când există doar apelul acestei părți... Esența și importanța acestui principiu constă în faptul de a asigura și a garanta libertatea folosirii căii de atac de către părți fără teama că odată exercitată, calea de atac le poate înrăutăți situația²¹.”

În practica judiciară, s-a ridicat întrebarea dacă arestarea la domiciliu și arestarea preventivă se include în durata termenului de probă în cazul în care persoana a fost condamnată la închisoare, cu suspendarea condiționată a executării pedepsei închisorii, conform prevederilor art. 90 Cod penal, cu fixarea unui termen de probă.

Astfel, prin Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 12.07.2013, O.M. a fost condamnat pe art.187, alin.(2) Cod penal la 4 ani închisoare, fără amendă, cu aplicarea prevederilor art. 90 Cod penal, cu suspendarea condiționată a executării pedepsei închisorii, cu fixarea unui termen de probă de 3 ani, fiind eliberat de sub arestare din sala de ședințe.

Condamnatul O.M. s-a adresat cu cerere privind computarea arestării preventive și arestării la domiciliu a lui pe cauza dată, în termenul de probă fixat, de 3 ani.

Prin încheierea Judecătorului de instrucție a Judecătoriei Centru din 22.05.2014, această cerere a fost respinsă ca nefondată.

Nefiind de acord cu încheierea sus-indicată, condamnatul O.M. a atacat-o cu recurs în care solicită casarea încheierii și computarea arestării la domiciliu și a arestării preventive a lui în termenul de probă fixat, de 3 ani., argumentând prin aceea că art. 88 alin.(3) Cod penal îi permite acest fapt.

Prin Decizia Colegiului penal al CA Chișinău din 19.08.2014²², recursul condamnatului O.M. a fost res-

pins ca nefondat, iar încheierea Judecătorului de instrucție a Judecătoriei Centru din 22.05.2014 a fost menținută fără modificări.

În argumentarea Deciziei, instanța de recurs, Colegiul penal al CA Chișinău a menționat următoarele:

Conform art. 261 Codul de executare²³ (2) Condamnatul cu privire la care a fost suspendată executarea pedepsei semnează în instanța de judecată obligația de a se prezenta, în termen de 5 zile după rămânerea definitivă a hotărârii, la organul de probațiune. (3) Organul de probațiune, în termen de 5 zile, comunică instanței de judecată despre luarea la evidență a condamnatului. (6) La expirarea termenului de probă stabilit, organul de probațiune, în termen de 5 zile, comunică instanței care a judecat cauza în fond despre încetarea acțiunilor de supraveghere.

Astfel, din prevederile legale sus-indicate nu reiese că în termenul de probă fixat în baza art. 90 Cod penal se include (se compută) durata arestării la domiciliu și a arestării preventive a condamnatului, or, conform acestor prevederi legale, termenul de probă se calculează din momentul luării la evidență a condamnatului de către organul de probațiune și durează până la expirarea termenului de probă fixat de către instanța de judecată.

Colegiul penal conchide că, în cazul dat, nu sunt aplicabile prevederile art. 88 alin.(3) Cod penal, or, conform acestor prevederi legale, timpul aflării persoanei sub arest preventiv (și arest la domiciliu – *nota autorului*) până la judecarea cauzei se include în termenul închisorii, calculându-se o zi pentru o zi. Astfel, din aceste prevederi legale reiese că timpul aflării persoanei sub arest preventiv (sau arest la domiciliu) până la judecarea cauzei se include în termenul închisorii, în cazul când se aplică închisoarea reală, cu executarea ei în penitenciare, și nu în durata termenului de probă, cum argumentează recurentul.

Ne raliem acestui punct de vedere și considerăm că computarea termenului reținerii, arestării preventive și a arestului la domiciliu al persoanei poate avea loc doar în cazul aplicării pedepsei penale, a închisorii reale, cu executare în penitenciare, și nicidecum în durata termenului de probă fixat de către instanțele de judecată în cazul condamnării la pedeapsa închisorii cu suspendarea condiționată a executării acesteia.

Note:

¹ Dongoroz V., Kahane S., Oancea I. ș.a., *Explicații teoretice ale Codului penal român: Partea generală*, vol. II, Editura Academiei R.S. România, București, 1970, p. 7.

² *Codul penal al R. Moldova*, Cartier juridic, ed. a IV-a, actualizată, art. 61, p. 52.

³ Alecu Gh., *Instituții de drept penal: Partea generală și partea specială*, Ovidiu Univesitz Press, Constanța, 2010, p. 213-214; *Codul penal al Republicii Moldova, Comentariu*, sub red. A. Barbăneagră, Centrul de Drept al Avocaților, Chi-

șiinău, a. 2009, p. 129; Мицкевич А., *Уголовное наказание*, Изд. Юридический Центр Пресс, 2005, с. 22-23.

⁴ *Уголовный Кодекс Швеции*, Санкт Петербург, Изд. Юридический Центр Пресс, 2001.

⁵ *Уголовный Кодекс Дании*, Санкт Петербург, Изд. Юридический Центр Пресс, 2001.

⁶ *Уголовный Кодекс Голандии*, Санкт Петербург, Изд. Юридический Центр Пресс, 2001.

⁷ Абрамовичус А., Дракшене А., Павилонис В., *Основные положения Уголовного кодекса Литовской Республики в «Новое уголовное законодательство стран СНГ и Балтии»*, под ред. проф. Л.Л. Кругликовой и проф. Н.Ф. Кузнецовой, Москва „Лекс Эст”, 2002, с. 202.

⁸ Ulianovschi X., *Nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege // Buletinul Asociației Tinerilor Juriști, Revistă de drept*, 1998, nr.9 (13), p.97; Ulianovschi X., Bârgău M., Barbăneagră A., ș.a., *Codul penal al Republicii Moldova, Comentariu*, Centrul de Drept al Avocaților, 2003, p. 37-38; Велиев С.А., *Принципы назначения наказания*, Изд. Юридический Центр Пресс, 2004, с.128-129.

⁹ Хропанюк В.М., *Теория государства и права*, Москва, 1996, с.34.

¹⁰ Arhiva Judecătoriei Botanica mun. Chișinău, a. 2013.

¹¹ Dosarul penal nr.1a-391/14, Arhiva Curții de Apel Chișinău, 2014.

¹² Dosarul penal nr.1-650/14, Arhiva Judecătoriei Buiucani, a. 2014.

¹³ Dosarul penal nr.1a-990/14, Arhiva Curții de Apel Chișinău, 2014.

¹⁴ www.csj.md, Unificarea practicii judiciare, Hotărâri explicative ale Plenului CSJ, 2013.

¹⁵ Dosarul penal nr. 1-139/2014, Arhiva Judecătoriei Ciocana, a. 2014.

¹⁶ Непомнящая Т.В., *Назначение уголовного наказания. Теория, практика, перспективы*, Санкт Петербург, Изд. Юридический Центр Пресс, 2006, с. 107; Горелкин А., *Обстоятельства влияющие на размер наказания // Актуальные вопросы правоведения на современном этапе*, Томск, 1986, с.184.

¹⁷ Botnaru S., Șavga A., Grosu Vl., Grama M., *Drept penal, Partea generală*, vol. I, ed. a II-a, Cartier juridic, Chișinău, 2005, p. 466.

¹⁸ Popovici T., Barbăneagră A., Ulianovschi X. ș.a., *Codul penal comentat și adnotat*, Cartier juridic, Chișinău, 2005, p. 112.

¹⁹ Carпов T., Barbăneagră A., Ulianovschi X., ș.a., *Codul penal al Republicii Moldova, Comentariu*, Centrul de Drept al Avocaților, 2003, p. 164; *Codul penal al Republicii Moldova, Comentariu*, T. Carпов, A. Barbăneagră, Gh. Alecu, ș.a., Centrul de Drept al Avocaților, Chișinău, a. 2009, p. 131.

²⁰ Dosarul penal 1a-1267/2014, Arhiva CA Chișinău, a. 2014.

²¹ Dolea Ig., Roman D., Vîzdoagă T. ș.a., *Codul de procedură penală, Comentariu*, Cartier juridic, Chișinău, 2005, p. 563.

²² Dosarul nr. 21-70/14; Dosarul 21r-490/14, Arhiva Judecătoriei Ciocana, 2014.

²³ Codul de executare al R. Moldova, Publicat: 05.11.2010 în *Monitorul Oficial*, nr. 214-220 art.704 cu modificările ulterioare.